

A gyermek úrvacsora teológiai alapjai és egyházunk válaszai

LMK előadás 2013. március 13. Budaörs

Balicza Iván

Foto: Astrid Möller (www.astrid-moeller.com)

Bár a címben felvetett kérdés nálunk a Magyarországi Evangélikus Egyházban még nem tartozik a legsürgetőbb stratégiai kérdések közé, egy-egy lelkész kollegánk és talán egy-egy gyülekezet is már külföldi – elsősorban német és finn - tapasztalatok alapján felfigyelt rá és szóba hozta. Így ír róla bécsi élményei alapján Dávid Adél az Evangélikus Élet 2008/42. számában. Joób Máté pedig a Keresztyén Igazságban számolt be a finnországi gyermek úrvacsorai gyakorlatról. A témáról támogatólag fejtette ki véleményét Szilas Attila is, az Úrvacsora konfirmáció nélkül? című olvasói levelében az Evangélikus Életben.

Az első szórványos megnyilvánulásokban közös, hogy elképzelhetőnek, és kívánatosnak tartják a gyermekek úrvacsoravételét. A kérdés azonban nem kapott kellő mélységet és figyelmet, ennek tudható be, hogy párbeszéd, ellenérvek nem bontakozott ki, ezek hiányában pedig kellő alaposágú teológiai és gyakorlati kidolgozásra sem kerülhetett sor. A mostani helyzet az, hogy a kérdés csupán „kísérleti léggömb”-ként lebeg és szimpátia alapján nyilvánulnak meg a gyér vélemények.

A külföldi egyházakban (Németország, Ausztria, Finnország) viszont már kellő alaposágú teológiai, gyakorlati és egyházstratégiai vizsgálatok történtek. Ezek eredményeként vannak egyházak, ahol a vizsgálódás nyugvópontra jutott és zsinati, tartományi egyházi engedélyezés, sőt ajánlás történt a gyermekúrvacsora gyakorlására.

Dolgozatom keretei, de a magyar evangélikus egyház gondolkodása sem alkalmasak a téma kidolgozott, minden területet tisztázó bemutatására. Módszertani eljárásul ezért azt választottam, hogy bemutatom a témával összefüggésben felmerülő kérdéseket, és az azokra adott válaszokat.

Legvégül természetesen a saját állásfoglalásomat is elmondom.

Milyen kérdéseket kell végiggondolni a gyermekek úrvacsorájával kapcsolatban?

A gyermekúrvacsora egyháztörténeti áttekintése

Az óegyházban a keresztség és az úrvacsora szorosan összetartozott. Katechumenek nem részesülhettek az eucharishtiában, az igeliturgia befejeztével távozniuk kellett. Csak a keresztség alkalmával történt az első úrvacsoravétel. (Justinus Első Apológiája)

De az első keresztények idején nem csak felnőtteket kereszteltek, hanem adott esetben a felnőttel együtt az egész családot, tehát a gyermekeket is. Következésképpen ők is részesültek a keresztségi eucharistiában, erre bizonyíték Cyprianus: a gyermekeket ölben vitték oda (t.i. Az úrvacsorához). Az orthodox egyház máig megőrizte és gyakorolja a csecsemőkeresztséggel együtt járó csecsemőúrvacsorát. Augustinus is igenelte, és azt mondta: Gyermekek, de Krisztus tagjai a keresztség által, gyermekek, de részesednek a szentségeiben, gyermekek, de Krisztus asztalának vendégei, hogy életük legyen. Az ógyház idején az úrvacsorának egyetlen feltétele a keresztség volt. Változás a 13. sz.-ban történt, amikor a IV. Lateráni Zsinat úgy rendelkezett, hogy legalább a 7. évet be kell töltenie a gyermeknek, mielőtt először részesülhet a kommunióban. E rendelkezés oka az anni discretionis, a különbségtétel életkora volt, amikor a gyermek már képes megkülönböztetni a szent ostyát a profán étkezéstől. Bibliai hivatkozása az 1 Kor 11,29. Hozzájárult ehhez a transzszubsztanciáció tana, a félelem attól, hogy a gyermek leszórja/elcseppenti a földre Krisztus testét és véré. (Ez vezetett az egy szín alatt történő áldoztatáshoz is). A gyermekek távoltartását megerősítette a skolasztika szentségtana is, és az első áldozás ideje a 13-14. évig kitolódott. Így maradt egészen a 20. sz.-ig, ekkor 1910-ben X. Piusz Quam singulari decretumában visszatér a régebbi gyakorlat, az anni discretionis meghatározása: az a legfiatalabb életkor, amikor a gyermek értelmes döntéseket kezd hozni. Az elsőáldozás ideje újra a 7-8. év lett.

Evangélikus egyház. A reformáció idején a fentiek szerint késői kommunióhoz bocsátás volt. Ezt a reformátorok nem bolygatták. A reformációban fontos kérdés volt a méltó, és ehhez hozzá tartozott a helyes módon való úrvacsoravétel. Ez a bűnbánatot és a hitet jelentette, amelyre tanítani kell a híveket. Ez megemelte a racionális, kognitív funkciók szerepét, így a gyermekek részesedése még inkább lehetetlen lett. Ugyanakkor a reformáció nagy súlyt helyezett a megfelelő oktatás szükségességére, elterjedt a felkészítés az úrvacsorára. De sem az evangélikus hitvallások, sem a korai egyházi rendelkezések nem kötik az első úrvacsoravétel idejét életkorhoz, hanem a megfelelő tanításhoz. Persze, ebben implicite foglalva van az életkor. Ez alapjává lett a kialakuló konfirmációs gyakorlatnak, amelyet a felvilágosodás és a pietizmus is szorgalmazott. Így alakul ki a konfirmáció, mint az úrvacsorához bocsátás (admissio) megkérdőjelezhetetlen feltétele. Majd csak az 1950-es évektől kezdődik el egy új szemlélet, amikor az úrvacsorában a bűnbánat és bűnbocsánat (sok tradicionális gyülekezetben még ma is gyónásnak nevezik az úrvacsorát) mellett erőteljesebben kap hangsúlyt az élő Krisztussal való közösség, a hála és a dicséret aspektusa.

A jelenlegi helyzet

Az ortodox egyház ma is töretlenül gyakorolja a kétezer éves csecsemőkeresztséggel együtt nyújtott csecsemőúrvacsorát, vallva, hogy a keresztség szentsége által Krisztus testének tagjává lett gyermek részesülhet az eucharishtiában is.

A katolikus egyházban a minimálisan 7 év az elsőáldozásra felkészülés és a kommunió ideje.

Az evangélikus egyházakban sokfelé (így nálunk is) ma is az a hagyományos szemlélet és szabályozás van, hogy az úrvacsoravételre a konfirmáció jogosít. Más evangélikus egyházakban (Németország, Ausztria, Dánia, Svédország, Finnország, USA) viszont megengedett, vagy ajánlott a gyermekek úrvacsorában részesedése, ezt a jogot szabadon gyakorolhatják az egyes gyülekezetek.

A gyermekúrvacsorára való igény egyre inkább növekszik, és az egyháztörténeti áttekintésből úgy tűnik, egyházi rend alapján nem lehet nyomós érv ellene.

Másodszor ezért azt nézzük meg, milyen teológiai kérdések merülnek fel?

A gyermekúrvacsora teológiáját alaposan kifejti Pannenberg rendszeres teológiájában. Dogmatikájának harmadik kötetében az úrvacsoráról írva, annak lényegét a közösségben jelöli meg. Az úrvacsora asztalközösség Jézus Krisztussal, amelyre maga Jézus hívja meg a hozzá tartozókat. Ez a közösség ugyanakkor nem csak vertikális, hanem horizontális is, közösség mindazok között, akik Jézuséi. Előre mutat az eschatonban megvalósuló közösségre, de máris jelen van és valóságos közösség a hívők között. Ennek a közösségnek a megőrzésére és a visszaélések elkerülésére vonatkozik Pál apostol intése az 1 Kor. 11,19

Pannenberg szerint azok lesznek méltatlanná, akik csak maguknak eszik a kenyeret és isznak a kehelyből, és másokat kizárnak a közösségből, nem tekintik magukat egy testnek velük. Jézus meghívása ugyanis – mint azt Moltmann is úgy értelmezi – nyitott, amelyet nem szabad korlátozni. Isten népének, a tanítványok közösségének, az egyház tagjainak, tehát minden megkereszteltnek szól. Az úrvacsorai közösség testvéri közösség, és abban helyük van a kicsinyeknek, a gyengéknek, az erőtelenekek is. Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké a mennyek országa. (Mk 10,13 kk) Analogikusan az a kérdés is előkerülhet így, hogy vajon vehet-e úrvacsorát egy szellemileg fogyatékos? Ha a gyermekektől megtagadjuk, akkor a szellemi fogyatékosról is meg kell tagadnunk. Ha megengedjük, akkor a gyermekeknek is meg kell engednünk. Mivel Jézusról nem tudjuk feltételezni, hogy elutasítja magától a fogyatékosokat, a gyermekeket sem utasítja el. Akkor pedig az ő egyházának is hasonlóképpen kell cselekedni. (Gal 3,28)

Egy további érv, hogy az Úsz-ben sehol nincs arról szó, hogy gyermekek nem vehetnek részt az úrvacsorában. Nehéz elképzelni, hogy azért, mert ez természetesen nem is volt kérdés. Ami viszont nincs tiltva, azt lehet.

Teológiai érv az is, hogy az úrvacsora Krisztus ajándéka, semmi emberit nem tehetünk hozzá, ezért is független az ember életkori, szellemi, kognitív helyzetétől.

Ecclesiologiai érvek

Ha a gyermek a keresztségben Krisztus egyházának teljességét kapja, akkor mindenben részesedhet, ami az Ágostai Hitvallás VII. cikke szerint az egyház lényege: igében és szentségben. Ha nem részesedhet benne, akkor ezzel azt fejezzük ki, hogy a keresztség nem elegendő az egyház teljességében való részesedéshez. Az egyház Krisztus egy és osztatlan teste, nem oszlik megkereszteltre és úrvacsorára jogosultakra. Ez ellentmondana a keresztségről szóló tanításnak. Az egyházban tehát azonos a megkeresztelték és az úrvacsorával élők közössége. (1 Kor 10,17; 12,13)

A gyermekeket úgy szokták emlegetni, hogy ők a „jövő egyháza”. Valójában ők a keresztség révén a jelen egyházának tagjai. Ezért pl. a württembergi evangélikus egyház tartományi zsinata azt a döntést hozta, hogy akkor ők is az úrvacsorai közösség tagjai kell, hogy legyenek. 2001 Pünkösdjén kiadta a württembergi egyház azt az útmutatást, amely a gyermekúrvacsorát javasolja, azzal, hogy a gyermeknek meg kell lennie kereszttelve, és előzetesen koruknak megfelelő módon fel kell készíteni a közösségre. A felkészítés abból áll, hogy a gyermekek megértsék, hogy az úrvacsorában Krisztus jön hozzájuk.

Összefoglalva: Számos exegetikai, egyháztörténeti, ecclesiologiai érvet találunk, amelyek a gyermekek részvételét az úrvacsorában megengedően kezelik.

Nézzük meg a másik oldalról a felmerülő aggályokat is.

Elveszíti-e az értelmét ezáltal a konfirmáció? Talán ez a kimondva vagy kimondatlanul is leggyakoribb aggodalom. Már láttuk, hogy a konfirmáció motivációja a keresztyén hit tartalmára (fides quae) történő tanítás. A fides qua ezt megelőzi, és a Krisztus iránti bizalom a hittételek alapos ismerete nélkül is létezik. Pedagógiai és valláspszichológiai tapasztalatok szerint pedig amikor a konfirmációhoz kötött első úrvacsoravétel megtörténik, már „túl késő”. A konfirmáció mint az úrvacsora feltétele ahhoz a félreértéshez is vezet, miszerint a konfirmáció szükséges a keresztség teljességéhez, a nem konfirmált gyermekek nem teljes értékű tagjai Krisztus testének. Valójában a konfirmációnak csak katechetikai feladatot kellene betöltenie. Ezért nem lesz feleslegessé, bár nem egy éves gyorstalpaló tanfolyamnak kellene lennie, hanem tudatos, kisgyermekkorától felnőttkorig átfogó tanításnak. Mint ünnep pedig a keresztség ünnepélyes megerősítése, a hit tudatos és személyes vállalása, a fiatal életútjának megáldása lehetne. Például az általános iskola befejeztével.

Másik aggodalom, hogy a gyermekek nem értik meg, hogy mit jelent az úrvacsora, nem tudják megkülönböztetni a szentséget a profántól. Ezt azonban el lehet mondani a gyermekeknek, akár gyermekbibliaórán, hitoktatás során, vagy a szülők is elmagyarázhatják otthon, amikor istentiszteletre készülnek. A lelkész úrvacsorához hívó szavai is szólhatnak a gyermekekhez. Egy ellenkérdés is ide kívánczok: A konfirmált, felnőtt gyülekezeti tagok megértik az úrvacsora misztériumát? Számomra kedvesebb egy gyermek, aki nem érti, mint egy úrvacsorával élő felnőtt, aki rosszul és tévesen érti.

A felnőtt gyülekezetben is van egy félelem, hogy a gyerekek „méltatlanul” viselkednek az úrvacsoravétel során. Egyrészt ez nagyon ritkán történik meg, a gyerekek rendszerint meg vannak illetődve, ha mégis valami zavaró történik, akkor pedig „mi, erősek tartozunk, hogy az erőtlének erőtlenségét elhordozzuk”. Természetesen a gyülekezetet is tanítani kell, fel kell készíteni.

Összefoglalva: Nincs olyan nyomós érv, amely cáfolhatatlanul a gyermekúrvacsora ellen szólna.

Az ígért saját vélemény:

Tőlem soha nem volt idegen a gondolat, hogy gyermekek is részesülhetnek az úrvacsorában. A megismert teológiai vélemények alapján úgy látom, hogy nincs kötelező érv sem arra, hogy a már a kisgyermeknek is úrvacsorát kellene venniük, sem arra, hogy ha a szülők szeretnék, elzárkózzunk a kérés elől. Úgy gondolom, hogy e tekintetben jó és megfelelő az EKD és tartományi egyházai közül a württembergi és a bajor egyház iránymutatása, amely szerint megengedett, sőt ajánlott, de csak ott, ahol a gyülekezetek is így döntenek.

Magyarországi Evangélikus Egyházunkban véleményem szerint még nem érett a gondolkodás egy ilyen állásfoglaláshoz. Gondoljunk csak a liturgikus vitára. Teológiai vizsgálat, kulturált, sine ira et studio párbeszéd tárgyává lehetne tenni, a folyamatot pro és kontra érvekkel az evangélikus médiában ismertetni.

Gyülekezeteinkben pedig mintegy szoktatásként máris be lehet vezetni, hogy a szülőkkel együtt a kis gyermeket is az oltárhoz hívjuk, ahol kézzel és szóval egy személyes áldást kapnak.

Felhasznált irodalom:

Úrvacsora gyerekeknek? – Bécsi tapasztalatairól mesélt Dávid Adél, a GEKE munkatársa

Úrvacsora konfirmáció nélkül? Evangélikus Élet 2008/42

Das Abendmahl www.ekd.de/download/abendmahl

Theologische Realenzyklopädie - 195. oldal - A Google Könyvek találata

Az Eucharisztia az egyházatyák teológiájában

Teilnahme von Kindern am Abendmahl? amor.cms.hu-berlin.de/~h1001dgm/drucken/29.pdf

Das Abendmahl in evangelischer Perspektive - Theologie ...

www.theologiesystematisch.de/.../6/abendmahl.pdf

Kinderabendmahl www.ev-altdorf.de/index.php?... -

www.kirche-mit-kindern.de/.../abend...